

Yaşlı Bireylerin Yoksulluk Bağlamında Medyada Temsiline Yönelik Göstergebilimsel Bir Çalışma Örneği[†]

A Semiotic Study on the Representation of Elderly People in the Media in the Context of Poverty

Aziz COŞKUN*

Aydın KAYMAK**

Öz

Çalışmanın temel amacı, yaşlı bireylerin yoksulluk bağlamında medyada nasıl temsil edildiğinin ortaya konulmasıdır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, “Yaşlı bireyler yoksulluk bağlamında haber görsellerinde nasıl temsil edilmektedir?”, “Yaşlı yoksulluğuyla ilgili haber görsellerinde hangi mesajlar verilmektedir?”, “Yaşlı yoksulluğuyla ilgili haber görsellerinde topluma yönelik nasıl bir çağrıda bulunmaktadır” şeklindeki soruların yanıtı aranmıştır. Çalışmanın evrenini, medyada yaşlı yoksulluğuyla ilgili haberlerde yer alan görseller oluşturmuştur. Çalışma kapsamında evreni en iyi şekilde temsil edeceği düşünülen yedi haber görseli, çeşitli haber sitelerinden amaçsal örneklem doğrultusunda seçilerek çalışma kapsamına dâhil edilmiştir. Seçilen görseller, Roman Jakobson’un düzdeğişmece, eğretilme, duygusal işlev, gönderimsel işlev ve çağrı işlevi kavramları esas alınarak göstergebilimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Çalışma sonucunda yaşlı yoksulluğunun yaşlı bireylerin içinde bulunduğu muhit, yaşadıkları ortam, kıyafetler, ev, araç ve gereçleri, teknolojiden yoksunluk, çalışma zorunluluğu bağlamlarında ön plana çıkarıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca yaşlı yoksulluğunun yaşlı bireyleri maddi ve manevi olarak olumsuz etkilediği, yaşamlarını zorlaştırdığı, onları çalışmak zorunda bıraktığı şeklinde muhtevalardan oluştuğu görülmüştür. Bu mesajlar çerçevesinde çalışma, yaşlı yoksulluğuyla mücadele edilmesi gerektiği, yoksul yaşlı bireylerin maddi ve manevi desteğe ihtiyaçları olduğuna yönelik çağrıda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, Yaşlılık, Yaşlı Yoksulluğu, Medya, Göstergebilim.

[†] Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur. / In this article, the principles of scientific research and publication ethics were followed.

* Öğr. Gör. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, Bitlis, Türkiye, e-posta: azizcoskun@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8486-8266.

** Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, Türkiye, e-posta: aydinkaymak8484@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8534-9516.

Geliş Tarihi/ Submitted Date: 25.05.2022

Kabul Tarihi/ Accepted Date: 25.06.2022

Online Yayın Tarihi/ Published Online Date: 30.06.2022

Atıf-Reference: Coşkun, A., & Kaymak, A. (2022). Yaşlı bireylerin yoksulluk bağlamında medyada temsiline yönelik göstergebilimsel bir çalışma örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 143-161.

Abstract

The main purpose of the study is to reveal how elderly people are represented in the media in the context of poverty. In line with this purpose, answers are sought to the questions such as "How are elderly people represented in news visuals in the context of poverty?", "What messages are conveyed in news visuals about elderly poverty?", "What kind of a call is made to the society in news visuals about elderly poverty?". Target population of the study is formed by the visuals appearing in the media about elderly poverty. Within the scope of the study, seven news visuals that are considered to represent the target population in the best way have been selected from various news websites in accordance with the objective sample and included in the scope of the study. The selected visuals have been analyzed by semiotic analysis method based on Roman Jakobson's concepts of metonymy function, metaphor function, emotive function, referential function, conative function. As a result of the study, it has been observed that the poverty of the elderly negatively affects the elderly individuals financially and spiritually, makes their lives difficult, and forces them to work.

Keywords: Elderly, Elderliness, Elderly Poverty, Media, Semiotics.

Giriş

Yoksulluk, bireylerin çağın şartlarına göre standart bir hayat düzeyinin altında yaşam sürdürmek zorunda olduğuna vurgu yapar. Yoksulluk; bireylerin beslenme, barınma, ısınma, kıyafet gibi temel ihtiyaçlara kısmen veya büyük oranda erişemediği durumlarda ortaya çıkar. Buna göre; bireyler üzerinde ekonomik olduğu kadar sosyal, psikolojik yönlerden de olumsuzluklar doğuran, onların yeterli düzeyde gelire sahip olmama/olamama durumunu yoksulluk olarak tanımlayabiliriz. Genç, yaşlı fark etmeksizin birçok kişiyi olumsuz şekillerde etkileyen yoksulluk, zamanla gelişen biyolojik değişiklikler, yaşlılığa bağlı hastalıklar gibi nedenlerle yaşlı bireylerin hayatlarını zorlaştırır. Sosyal bir problem olan yaşlı yoksulluğu, günümüzde yaşlı nüfusun giderek artmasına paralel olarak sıklıkla tartışılan konulardan biridir.

Yoksulluk mağduru bireylerin, medyada nasıl temsil edildiği ve bununla hangi mesajların verildiği, topluma yönelik yaşlı yoksulluğuyla ilgili nasıl çağrıda bulunulduğu yapılan tartışmaların odağında olması gereken konuların biridir. Zira medya farkındalık yaratma, bilgilendirme işlevlerinin gereği olarak ve geniş kitlelere ulaşabilme potansiyelinin sağladığı güçle, yaşlı yoksulluğuyla mücadelede ve bu konuya dikkat çekilmesi açısından büyük bir önem taşır. Bu bağlamda medya, konuya yönelik farkındalık yaratmak açısından en önemli referans araçlarından biridir. Medyanın toplumsal yaşamdaki yeri 21. yüzyılda hiç olmadığı kadar artmıştır. Günümüzde her yaşta insan, teknolojiyle içli dışlı olmanın yanında küresel bağlantı açısından da medya araçlarına büyük önem vermektedir. Dolayısıyla medya araçlarının insanlara sağladığı sınırsız etkileşim özgürlüğü (Görmez, 2015: 94) yoksulluk konusunda da önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın amacı, yaşlı bireylerin yoksulluk bağlamında medyada nasıl temsil edildiğinin ortaya konulmasıdır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada; "Yaşlı bireyler yoksulluk bağlamında haber görsellerinde nasıl temsil edilmektedir?", "Yaşlı yoksulluğuyla ilgili haber görsellerinde hangi mesajlar verilmektedir?", "Yaşlı yoksulluğuyla ilgili haber görsellerinde topluma yönelik nasıl bir çağrıda bulunulmaktadır?" şeklindeki soruların yanıtı aranmıştır. Çalışma kapsamında, internet üzerinden geniş bir tarama yapılarak evreni en iyi şekilde yansıtaçağı düşünülen yedi haber görseli, amaçsal örneklem doğrultusunda seçilmiştir. Çalışmanın örnekleme seçilirken görsellerin yaşlı yoksulluğunu farklı açılardan yansıtmalarına önem verilmiştir. Seçilen görseller, Roman Jakobson'un düzdeğişmece, eğretileme, duygusal işlev, gönderimsel işlev ve çağrı işlevi kavramları esas alınarak göstergebilimsel analiz

yöntemiyle ele alınmıştır. Çalışmada Jakobson'un göstergibilim kavramlarının esas alınmasının birçok nedeni vardır. Bunlar; hangi mesajların nasıl bir bağlam içinde verildiğinin tespit edilmesi, görsellerde hangi çağrılarda bulunduğu ortaya çıkarılması, yoksulluğun ve yaşlılığın temsil edilme biçimlerinin belirlenmesi gibi sıralanabilir.

Medyada yaşlı yoksulluğunun temsiline yönelik yapılan literatür taramasında konuyu doğrudan ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla yapılan bu çalışma ile yaşlı yoksulluğunun medyada ne şekilde temsil edildiğine yönelik dikkat çekileceği ve literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışma bu hususlar konusunda önem arz etmektedir.

Yaşlılık Kavramı

Yaşlanma ya da yaşlılık, bütün varlıkların ortak kaderidir. Her canlı, yaş olarak yaşamsal işlevlerinde azalmaya neden olan, süreğen ve evrensel olan yaşlanma sürecini yaşar. Yaşlanma; yaşam döngüsünün çocukluk, gençlik, erişkinlik gibi doğal ve zorunlu bir sürecidir. Normal yaşlanma, zamanın geçişine bağlı olarak hastalık söz konusu olmaksızın ortaya çıkan anatomik yapı ve fizyolojik işlev değişikliklerini ifade eder (Bölükbaş & Arslan, 2003: 235).

Yaşlılık; psikolojik, sosyolojik, fizyolojik ve ekonomik olarak yaşam konusunda kayıp ve çöküşlerin yaşandığı bir süreçtir. Fizyolojik olarak yaşlılık, kronolojik yaşla birlikte ortaya çıkan değişimi; psikolojik boyutuyla yaşlılık, algı, öğrenme, psikomotor, problem çözme ve kişilik özellikleri açısından insanın uyum sağlama kapasitesinin kronolojik yaş ilerledikçe değişimini ifade etmektedir. Sosyolojik anlamda yaşlılık ise belirli bir toplumsal yaşamda bazı yaş grubundan beklenen davranışlar ve toplumun gruba biçtiği değerlerle ilgilidir (Beğler & Yavuzer, 2012: 1).

Yaşlılık konusunda yapılan çalışmalarda yaşlanma sürecinde; moleküler, hücresel, doku/organ, bireysel ve toplumsal yaşlanmak olmak üzere beş farklı aşamanın olduğu belirtilmektedir. Bu aşamalar aşağıdaki gibidir (Uncu & Özçakır, 2003: 32):

1. Moleküler yaşlanma: Kollajen makromoleküllerinin birikimi ile oluşan intra-intermoleküler köprülerin, tendon, deri ve kan damarlarının elastisitesinde azalmaya yol açması ile olmaktadır.
2. Hücresel yaşlanma: Mutasyona uğramış hücrelerin sayısal olarak atmasını ifade eder.
3. Doku ve organ yaşlanması: Yaşla beraber birçok organda ortaya çıkan yapısal ve işlevsel bozukluklar olarak bilinmektedir.
4. Bireysel yaşlanma: Yaş alan bireylerin, çevreye uyum yeteneğinin azalmasına bağlı olarak ölümlerle sonuçlanacak şekilde canlılık fonksiyonlarında gözlemlenen bozulmalardır.
5. Toplumsal yaşlanma: Bir toplumda 64 yaş ve üzerindeki kişilerin tüm nüfusa oranını gösteren aşamadır.

Toplumsal yaşamda yaşlılık ya da yaşlı olmak, genellikle olumsuz duygu, düşünce, algı ve beklentilerle anılır. Bu algının oluşmasındaki en büyük etmen, yaşlı olarak tarif edilen kişilerin büyük ölçüde üretim mekanizmasından çekilmesi ve toplum için bir yük olarak kabul edilmesinden kaynaklıdır. Özellikle yaşlı kesimin emekli olması, kronik hastalık ve fiziksel

gerilemelerle birlikte anılması, yaşlılığın ekonomik bir sorun olarak algılanmasına neden olur (Çunkuş, Yiğitoğlu & Akbaş, 2019: 95). Sözü edilen bu algıların oluşmasındaki ana etmen, 20. yüzyıldaki toplumsal değişimlere bağlanabilir. Çünkü bu yüzyılla birlikte insan ömrü hiç olmadığı kadar biyolojik olarak uzadı. Böylece toplumsal yaşamda daha öncesinde saygınlığı ve otoriteyi temsil eden yaşlılık, düşkünlük ve acizlik gibi dışlayıcı durumlarla anılmaya başlandı. Hele ki sosyal ilişkilerde birincil olan pozisyonundaki yerini, fikrine dahi danışılmayan bir yük olarak telakki edilmesi yaşlıların durumunun ciddiyetini arttırdı (Yaman & Acar, 2015: 7).

Toplumsal yaşamda yaşlılara yönelik algının değişime uğramasını;

20. yüzyıldaki gelişmeler; geniş ailelerin çekirdek aileye dönüşmesi, kadının çalışma yaşamına katılması, gelenek, kültür ve değerlerin değişime uğraması, eğitim seviyesinin yükselmesi, sağlık alanında bilimsel ve teknolojik ilerlemeler, sosyal güvenliği olan ve yararlanan kişi sayısının artması, ortalama insan ömrünün uzaması vb. (Dönümcü, 2006: 43).

gelişmelere bağlayabiliriz. Sayılan tüm bu nedenlerden kaynaklı olarak yaşlılık dönemi, kendi has sorunları ile bir kayıplar dönemi başlatır. Kayıpların başlaması ile yoksullukların ortaya çıkması, yaşlı bireylerin öz saygısının ve yaşamdan duydukları tatminin azalmasına neden olur (Yerli, 2017: 1279). Aynı şekilde, yaşlılar, bakıma muhtaç ve bağımlı kişiler olarak algılanmakta, fiziki, cinsel ve iktisadi istismar yoluyla birçok gayri insanı muameleye maruz kalabilmektedirler (Kaya, 2020: 2).

Yaşlılık toplumsal ve kültürel ilişki ve anlayışımıza bağlı olarak bir toplumdan diğerine göre farklılık gösterir. Farklılıkların oluşmasında toplumların kendi iç dinamiklerinin, tarihsel gelişiminin, yaşam ve geçim şekillerinin payı vardır. Batılı toplumlarda yaşam evrelerinin parçalı olarak algılanması bunun göstergesidir. Batılılar yaşamı; çocukluk, gençlik, erişkinlik ve ihtiyarlık olarak ayırırlar. Bu anlayışta ihtiyarlık; acizlik, yalnızlık ve düşkünlükle yakın anlamlara gelir. Batılı olmayan toplumlarda ise hayat, doğumdan ölüme kadar süren bir bütün olarak algılanır. Yaşlılar, toplumdan ayrı bir grup olarak görülmez ve bakıma muhtaç olarak algılanmazlar (Beğer & Yavuzer, 2012: 2). Sonuç olarak yaşlılığı, toplumda sanılanın aksine hayatın durağan ve değişmez bir dönemi değil; yaşamın tüm evrelerinin zorlamalarına karşın bireylerin var olabilme güçlüğünü ve bilgeliğini içeren aktif bir dönemi olarak da değerlendirebiliriz.

Yoksulluk, Yaşlı Yoksulluğu ve Türkiye'deki Durumu

Günümüzde ister gelişmiş ister gelişmekte ya da gelişmemiş olsun tüm ülkelerde yoksulluk çok önemli bir sorundur. Yoksulluk konusunda görüş birliği olmamakla birlikte hakkında farklı tanımlamalar vardır. Bu durum yoksulluğun çok yönlü bir kavram olduğunu gösterir. Yoksulluğu tanımlama çalışmaları 19. yüzyıla dayandırılmaktadır. Fikret Şenses, yoksulluk tanımlarındaki en güçlü yaklaşımın 19. yüzyılın sonlarında İngiltere'de yapılan çalışmalar ile başladığını ifade eder. Buna göre; yoksulluk kavramı ilk olarak 1880'li yıllarda İngiltere'de Booth tarafından ileri sürülmüştür. Kavramın geliştirilmiş hali ile kullanılması 1899 yılına denk gelmektedir. Bu tarihte, York kenti için yaptığı çalışmada Rowntree tarafından kullanıldığı görüşü hâkimdir. Daha sonra yapılan çalışmalar neticesinde, kavramın ilk olarak 1870 yılında yine İngiltere'de "İlkokullar Yasası" gereğince eğitim masraflarını

ödeyemeyen ailelerin tespiti amacıyla il milli eğitim müdürlüklerince yapılan çalışmalara dayandığı kabul edilir (Şenses, 2006: 108). Yoksulluk, mahiyeti ve boyutu açısından ele alındığında toplumların farklı sosyoekonomik gelişmişlik düzeylerine göre değişkenlik gösterir. Bu durum, kavramın, hayati risk taşıması açısından bütün toplumların önemli ortak sosyal sorunlarından biri olduğunun ifadesidir. Yoksulluk denilince akla ilk olarak zenginliğin karşıtı fakirlik, sefalet, açlık, yokluk, muhtaçlık, hayatla mücadele, temel ve zorunlu ihtiyaçları karşılayamama gibi kavramlar gelir. Bu kavramlara binaen yoksulluğun sadece maddi muhtevalardan oluşan bir kavram olduğu algısına kapılmamak gerekir. Geniş yelpazede yoksulluk; kişi başına düşen milli gelirin azlığı, okuma yazma oranı, ortalama ömür, beslenme, sağlık hizmetlerinden yararlanma gibi durumları da içerir (Ak, 2016: 296-297).

Literatürde yoksulluk konusunda; mutlak yoksulluk, göreceli yoksulluk ve insani yoksulluk olmak üzere farklı kavramlar mevcuttur. Mutlak yoksulluk, kişilerin ya da hanehalkının fiziksel olarak yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli olan asgari tüketim düzeyini ifade eder. Başka bir ifadeyle, kişi başına düşen gelirin bireysel temel ihtiyaçların karşılanmasına yetecek miktarın altına düşmemesidir (Yaşar & Taşar, 2019: 121). Göreceli yoksulluk; herhangi bir kişinin, yaşamını idame ettirebilmesi için sahip olduğu mutlak gelir düzeyinden ziyade geliri ve refahı arasındaki farklılıkları ifade eder. Başka bir ifadeyle bireyin, gerekli olan taşıma, sağlık, eğitim, içme suyu, kültürel etkinlikler vb. mal ya da hizmetleri karşılayabilecek gelir seviyesinin altında kazanç elde etmesidir (Topgül, 2013: 280). İnsani yoksulluk; kişinin yaşamını sürdürmek ya da asgari düzeyde yaşam standardını karşılamak için kişi veya hanehalkının ihtiyaç duyduğu temel gereksinimlerin yeterli düzeyde elde edilememesi olarak tanımlanır (Sam, 2008: 62).

Toplumsal yaşamda bazı yaş gruplarının (Çocuklar, gençler, yaşlılar) yoksulluk, işsizlik, eşitsizlik, güvensizlik, ayrımcılık ya da dışlanma olayları ile karşılaşma olasılıkları diğer yaş gruplarına daha yüksektir. Özellikle yaşlılar, gelir getirisi olan bir işten mahrum kalmaları/bırakılmaları, artan bedensel güçlükleri, sağlık sorunları gibi nedenlerden yoksulluk riskine daha çok maruz kalırlar (Kayan, 2012: 89). Yaşlılıkla beraber gelir elde etmedeki sınırlılıklar ve ek maliyetler, yaşlıların yoksullaşması riskini arttırmaktadır. Yetersiz beslenme, temel sağlık hizmetlerinden faydalanamama, sağlıksız ortamlarda yaşam sürdürme etme çabaları, eğitimsizlik, yalnızlık gibi sorunlar, yaşlıların yoksulluğunu daha da artırır. Böylece yaşlılar, refah düzeylerini yükseltme ve yaşam kalitesini artırma olanaklarından mahrum kalırlar. Bu bağlamda yaşlıların, yoksulluk durumlarının derinleşmesi riskine daha çok maruz kaldıklarını ifade edebiliriz (Ak, 2017: 198). Yaşlı yoksulluğunun nedenleri, bireylerin kişisel sorumluluk ve özellikleri ya da tamamen yapısal etmenler veya sosyoekonomik sistemle ilişkilendirir. Buna karşın yaşlı yoksulluğunun temel nedeni, sosyal güvenlik sistemindeki eksiklikler ve gelir dağılımındaki eşitsizlikler olarak karşımıza çıkar. Özellikle kayıt dışı çalışmanın yaygın olması, sosyal sigorta uygulamalarının yaşlıları kapsam dışında bırakması, emekli ve yaşlı aylıklarının düşük olması yaşlı yoksulluğunun sonuçlarını ve boyutunu önemli ölçüde etkiler (Karadeniz & Öztepe, 2013: 78-79).

Dünya genelinde yaşlı nüfusun genel nüfus içindeki oranı sürekli artmaktadır. Bu nedenle demografik yapı giderek değişmekte, yaşlı nüfusun baş etmekte zorunda kaldığı sorunlar da çeşitlenmektedir. Gelişmiş ülkeler bu süreci daha öncesinden görerek bazı

önlemler alırlar. Sosyal güvenlik ve sosyal hizmetler alanında alınan tedbirler bu önemlere örnektir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler de yaşlanma hızına paralel olarak gerekli olan plan, politika ve uygulamaları hayata geçirirler (Danış, 2009: 68).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2022 yılında "Yaşlılara Saygı Haftası" çerçevesinde yaşlı nüfusa özel olarak çıkarılan bir haber bülteni yayınlandı. 65 ve üstünün yaşlı olarak kabul edildiği çalışmada yaşlı nüfus, 2016 yılında 6 milyon 651 bin 503, 2021 yılında %24 artarak 8 milyon 245 bin 124 kişi olarak açıklandı. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı, 2016 yılında %8,3 iken, 2021 yılında %9,7'ye yükseldi. Yaşlı nüfusun 2021 yılında %44,3'ünü erkek nüfus, %55,7'sini kadın nüfus oluşturdu. Aynı raporda TÜİK, eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert medyan gelirinin %60'ına göre hesaplanan yoksulluk oranını, 2016 yılında Türkiye geneli için %21,2, 2020 yılında %21,9 olarak açıkladı. Yaşlı nüfus için bu oran, 2016 yılında %16,0, 2020 yılında ise %16,7 olarak tespit edildi (TÜİK, 2022). Yukarıdaki bilgiler, Türkiye'de yaşlı nüfusunun ve yoksulluğunun artmış olduğunu, ülkenin ekonomik, sosyal ve çevresel faktörlerden etkilendiğini göstermektedir. Gerek Türkiye'de gerek gelişmekte olan diğer ülkelerde gerekse gelişmiş ülkelerde yoksulluk konusu büyük bir sorun olmaya devam etmektedir. Bu yüzden yaşlı yoksulluğu tüm ülkelerde iyice analiz edilmeli, önlenmesine yönelik çalışmalar yürütülmelidir.

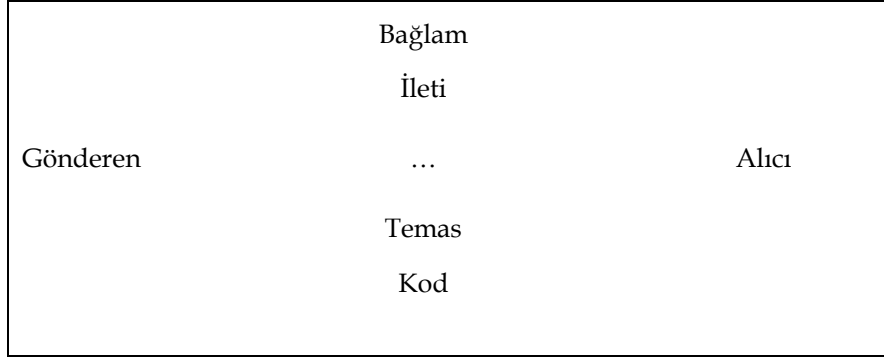
Yöntem

Çalışmanın amacı, yaşlı bireylerin yoksulluk bağlamında medyada nasıl temsil edildiğini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, "Yaşlı bireyler yoksulluk bağlamında haber görsellerinde nasıl temsil edilmektedir?", "Yaşlı yoksulluğuyla ilgili haber görsellerinde hangi mesajlar verilmektedir?", "Yaşlı yoksulluğuyla ilgili haber görsellerinde topluma yönelik nasıl bir çağrıda bulunulmaktadır" şeklindeki soruların yanıtı aranmıştır.

Çalışma kapsamında internet üzerinden geniş bir tarama yapılarak evreni en iyi şekilde yansıtacağı düşünülen yedi haber görseli, amaçsal örneklem doğrultusunda seçilmiştir. Çalışmanın örnekleme seçilirken görsellerin yaşlıların yoksulluğunu farklı açılardan yansıtmasına önem verilmiştir. Seçilen görseller, Roman Jakobson'un düzdeğişmece, eğretileme, duygusal işlev, gönderimsel işlev ve çağrı işlevi kavramları esas alınarak göstergebilimsel analiz yöntemiyle ele alınmıştır. Göstergebilim, "anlamalı bütünleri ya da gösterge dizgelerini, yani göstergeleri belirleyen yasaları, aralarında kurdukları bağıntıları, onların işleyiş kurallarını saptamaya, böylelikle inceleme yöntemlerini oluşturmaya, betimleyip açıklamaya" çalışan bir bilim dalıdır (Aktulum, 2004: 2). Gösterge ise "kendi dışında bir şeyi temsil eden ve dolayısıyla bu temsil ettiği şeyin yerini alabilecek nitelikte olan her çeşit biçim, nesne, olgu vb. olarak tanımlanır." (Rifat, 2014: 11).

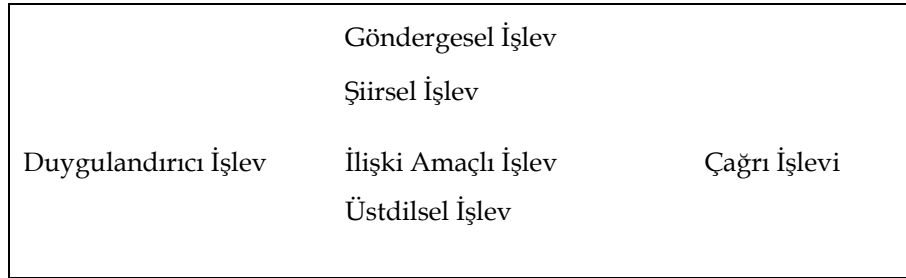
Tarihsel süreçte göstergebilim konusunda birçok isim ön plana çıkmıştır. Bu isimlerden biri de 20. yüzyılın ikinci yarısında dilin işlevleri kuramlarına bir yenilik getiren "dil dışı dünyadan iletişim ekseninde her tür bağlamın kullanılabileceğini öne süren" Roman Jakobson'dur (Saral, 2020: 538). Jakobson'a göre bir iletişimin gerçekleşmesi altı etmenin (gönderen, bağlam, ileti, temas, kod ve alıcı) varlığına bağlıdır. Jakobson'un modeli doğrusal bir temel ekseninde başlar. Gönderici alıcıya iletisini gönderir. Gönderilen ileti kendisinin dışında başka bir şeyi niteler. Jakobson bu durumu bağlam olarak isimlendirir. Bilindik bu unsurlara Jakobson temas ve kod olmak üzere iki unsur daha ekler. Tema, gönderici ve alıcı

arasındaki fiziksel ve psikolojik bağlantılara gönderme yapan bir kavramdır. Kod ise içinde iletinin şekillendiği ortak anlam sistemidir. Jakobson'un modeli aşağıdaki gibidir (Fiske, 2003: 57):

Şekil 1. İletişimin oluşturu etmenleri

Jakobson bu altı etmeni açıklamak amacıyla başka bir model geliştirmiştir. Bu model ışığında bu etmenlerin altı adet işlevi olduğunu belirtmiştir. Her etmen, modelde nitelenen işlevlerin yerini aldığını söylemiştir. Bunlar şu şekildedir (Fiske, 2003: 57):

Şekil 2. İletişimin işlevleri

Göndergesel işlev, "iletişim sürecinin gerçekleştiği bağlamı ifade etmektedir. Diğer bir deyişle gönderenin, gönderilene hangi şartlar altında nerede, ne zaman ve nasıl gönderdiği ile ilgilenmektedir." (Çakı, 2020: 68-69). Duygulandırıcı işlev, göndericinin duygu ve düşüncelerini ifade eder. Ayrıca ruhen ve fiziken ne düzeyde olduğuyla ilgili iletileri içerir (Saral, 2020: 538). Şiirsel işlevde mesaj yalnız kendisini hedeflemektedir. Esas vurgu mesajın kendisine çekilmekte ve mesaj estetik değerler içerdiğinden öznel bir yargı oluşturmaktadır. Şiirsel işlevin özelliği, diğer işlevlerle bütünleşerek yeni bir düzen meydana getirebilmesidir. İlişki amaçlı işlev, dilin algılama fonksiyonunu ifade etmektedir. Bu işlev, dil yoluyla ilişki kurmada, bu ilişkinin devam ettiğini doğrulama, ilişkiyi sürdürme ve sonlandırmada gerçekleşmektedir. Selamlaşma gibi iletişim biçimi bu işleve örnek olarak verilebilir. Üst dilsel işlev, koda yönelik ortak bir dil bilgisi vermeyi ifade eder. Üst dilsel işlevde alıcının anlamadığı bir olgu ortak dil kümesinde yer alan başka bir ifadeyle aktarılabilir. Çağrı işlevi ise algılama ya da etkileme fonksiyonunu çalıştıran bir işlevdir. Bu işlev alıcıya odaklı olarak seslenme, emir verme, soru sorma gibi biçimleri içinde barındırır (Saral, 2020: 538).

Jakobson'un göstergibilim anlayışında eğretileme ve düzdeğişmece kavramları da önemli bir yer tutar. Düzdeğişmece, bir parçanın bir bütünü temsil etmesi şeklinde tanımlanabilir (Barthes, 1979: 54). Düzdeğişmecede esas olan bütünü temsil etme potansiyeline sahip bir parçanın (bir ağaç, bir çocuk, bir kadın vb.) bütününe (tüm ağaçlar,

tüm çocuklar, tüm kadınlar vb.) yönelik bir gönderme yapabilmesidir. Bir görselde yer alan bir yaşlının tüm yaşlıları temsil etmesi düzdeğişmeye örnek olarak verilebilir. Eğretileme ise “bir sözcüğü yerleşik anlamına yakın ama ondan değişik anlamlı bir başka sözcük yerine kullanarak yapılan sapmaca” dır. “Örneğin ‘üzüntünün kaynağı’ sözünde, su çıkan yer anlamındaki sözcük (kaynak), neden ya da köken yerine kullanılmıştır: Bu bir eğretilemedir.” (Guiraud, 1994: 135).

Bulgular

Görsel 1: “Yaşlılar yoksullaştı”, (Cumhuriyet, 2017, 16 Mart)

Düzdeğişmece	Yaşlı kadın, yoksulluk mağduru yaşlıların düzdeğişmecesi olarak kullanılmaktadır.
Eğretileme	Baston, yaşlılığın; yaşlı bireyin kıyafeti, içinde bulunduğu muhit yoksulluğun eğretilemesi olarak kullanılmaktadır.
Duygusal İşlev	Yaşlı yoksulluğu, yaşlıların yaşamlarını olumsuz yönde etkilemektedir.
Gönderimsel İşlev	Yoksulluk yaşlıların yaşam şartlarını zorlaştırmaktadır.
Çağrı İşlevi	Yoksulluğun yaşlıların yaşam şartları üzerindeki etkisine dikkat çekilerek yaşlı yoksulluğuyla mücadele edilmesine yönelik çağrıda bulunulmaktadır.

Tablo 1. Görsel 1’in çözümlenmesi

İlgili görselde yer alan yaşlı kadın, yoksulluk mağduru yaşlıların düzdeğişmecesi olarak kullanılmaktadır. Görselde yer alan baston yaşlılığın, yaşlı bireyin kıyafeti, içinde bulunduğu muhit yoksulluğun eğretilemesi olarak yer almaktadır. Posterde hâkim düşünce yoksulluğun yaşlıların yaşam şartlarını zorlaştırdığı şeklindedir. Yaşlı bireyin üzerinde görülen kıyafetler geleneksel bir giyim tarzını yansıttığı gibi kıyafetlerin eski görünmesi yoksulluğa da vurgu yapmaktadır. Görselde yaşlı kadının sağ elinde bir şey taşıdığı görülmektedir. Ne olduğu belirsiz olan nesne, yoksulluğun vurgulanması amacına yöneliktir. Zira elinde bastonla yürüyen ve yaşlılığın bedensel bir yansıması olarak algılanan yaşlı bireyin eğik bir vaziyette yürümesi zaten yürümekte zorlanan bireyin elinde bir şey taşımak zorunda olduğu şeklinde yorumlanabilir. Mevcut bağlamı içinde görsel bu zorunluluğun, yoksulluğun bir sonucu olarak değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Görselin bağlamı yaşlı kadının elinde yiyecek

maddesi gibi zorunlu ihtiyaçların olduğunu düşündürmektedir. Bu bakımdan görselin duygusal işlevi yaşlı yoksulluğunun, yaşlıların yaşamlarını olumsuz yönde etkilediği düşüncesini ön plana çıkarmaktadır. Fotoğrafın sol tarafı karanlık görülmektedir. Bu durum, doğrudan yaşlı bireye ve içinde bulunduğu muhite odaklanılması amacına yöneliktir. Yaşlı bireyin hemen arkasında taşla örülmüş bir duvar, mütevazı bir müstakil ev ve üzerinde yürüdüğü kaldırım taşlarıyla döşenmiş bir yol görülmektedir. Söz konusu unsurların modern yapılardan uzak mütevazı bir şekilde görselde yer alması yoksulluğun vurgulanması amacına dönüktür. Tüm unsurlar bir arada değerlendirildiğinde görselin gönderimsel işlevinin yoksulluğun yaşlıların yaşam şartlarını zorlaştırdığı düşüncesi olduğu söylenebilir. Görsel aracılığıyla yoksulluğun yaşlıların yaşam şartları üzerindeki etkisine dikkat çekilerek yaşlı yoksulluğuyla mücadele edilmesine yönelik çağrıda bulunulmaktadır. Bu şekilde yaşlı yoksulluğunun önlenmesine yönelik bir algı oluşturulmaktadır.

Görsel 2: “Bir yandan yaşlılık, diğer yandan yoksulluk bellerini büküyor. Tek odada yaşam mücadelesi”, (Açıksöz, 2015, 29 Nisan)

Düzdeğişmece	Üç yaşlı birey, yoksulluk mağduru yaşlıların düzdeğişmecesi olarak kullanılmaktadır.
Eğretileme	İçinde bulunulan yaşam alanı ve yaşam alanındaki çeşitli eşyalar yoksulluğun eğretilemesi olarak kullanılmaktadır.
Duygusal İşlev	Yaşlı yoksulluğu yaşlıların standart bir hayat şartlarından mahrum kalmalarına neden olmaktadır.
Gönderimsel İşlev	Yoksulluk yaşlıların yaşam şartlarını zorlaştırmaktadır.
Çağrı İşlevi	Yoksulluğun yaşlıların standart bir hayat yaşamalarına engel olduğuna vurgu yapılarak yaşlıların en azından standart bir yaşam sürmeleri gerektiği yönünde çağrıda bulunulmaktadır.

Tablo 2. Görsel 2'nin çözümlenmesi

Görselde ön planda yer alan nispeten yaşlı üç birey yoksulluk mağduru yaşlıların düzdeğişmecesi olarak kullanılmaktadır. Yaşlı bireylerin içinde buldukları yaşam alanı ve

bu alandaki buzdolabı, çeşitli bez eşyalar vb. yoksulluğun eğretilmesi olarak kullanılmaktadır. Buzdolabının ve diğer eşyaların, içinde bulunan ortamın duvarlarının ve zeminin eski bir görünümde olması yoksulluğa vurgu yapmaktadır. İçinde bulunulan bağlam açısından görselin duygusal işlevi yaşlı yoksulluğunun yaşlıların standart bir hayat şartlarından mahrum kalmalarına neden olduğuna işaret etmektedir. Zira günümüz şartlarında standart bir hayat barınılan ortamın nispeten sağlıklı, güvenilir, düzenli olmasını elzem kılmaktadır. Görselde oturma odası şeklinde algılanan mekânda buzdolabının olması bu alanın ayrı bir mutfağı olmadığı şeklinde okunabilir. Ayrıca ayakta duran kadının ayağının çıplak olması, ayağında çorap veya terlik olmaması da dikkat çekmektedir. Çeşitli nesnelerin duvara asılı ve karmaşık bir şekilde durması da yaşlı bireylerin sağlıklı bir ortamda yaşamadığını dolayısıyla da barınak sorunu yaşadığını vurgulamaktadır. Tüm bu unsurlar ilgili bireylerin standart bir hayat yaşamadıklarını göstermektedir. Görselin gönderimsel işlevi yoksulluğun yaşlıların yaşam şartlarını zorlaştırmakta olduğunu belirtmektedir. İlgili görselde yoksulluğun yaşlıların standart bir hayat yaşamalarına engel olduğuna vurgu yapılarak yaşlıların en azından standart bir yaşam sürmeleri gerektiği yönünde çağrıda bulunmaktadır. Bu şekilde yaşlı yoksulluğunun önlenmesine yönelik algı oluşturmak amaçlanmaktadır.

Görsel 3: "Kimsesiz yaşlı çift, 10 bin liralık elektrik faturası!", (Milli, 2020, 28 Ağustos)

Düzdeğişmece	Yaşlı birey, yoksulluk mağduru yaşlıların düzdeğişmecesi olarak kullanılmaktadır.
Eğretilme	İçinde bulunulan yaşam alanı yoksulluğun eğretilmesi olarak kullanılmaktadır.
Duygusal İşlev	Yoksulluk yaşlıları çaresiz bırakabilmekte ve psikolojilerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.
Gönderimsel İşlev	Yoksulluk yaşlılar üzerinde maddi ve manevi sorunlara yol açmaktadır.
Çağrı İşlevi	Yoksul yaşlıların maddi ve manevi desteğe ihtiyacı olduğu yönünde çağrıda bulunmaktadır.

Tablo 3. Görsel 3'ün çözümlenmesi

Görselde dizlerinin üzerinde oturur şekilde görünen yaşlı birey, yoksulluk mağduru yaşlıların düzdeğişmeci olarak kullanılmaktadır. İçinde bulunulan ortam yoksulluğun eğretilmesi olarak ön plana çıkmaktadır. Yerdeki kova, bez parçası ve belli belirsiz nesnelere derin bir yoksulluğa işaret etmektedir. Bir bez parçası üzerinde çaresiz ve üzgün bir şekilde dizlerinin üzerine hafif sağa eğimli şekilde oturan yaşlı birey, yoksulluğun yaşlıları çaresiz bıraktığı ve psikolojileri üzerinde olumsuz etki yaptığını yönelik mesaj vermektedir. Bu mesaj görselin duygusal işlevini oluşturmaktadır. Psikolojik iyi halin sağlığın önemli bir bileşeni olduğu düşünüldüğünde yoksulluğun yaşlıların sağlığına yönelik bir tehdit oluşturduğu kabulü öne çıkmaktadır. Yoksulluğun kıyafet üzerinden de yansıtıldığı görselde yaşlı bireyin psikolojisinin ön planda olması bulunduğu ortamın da yoksulluğu yansıttığı dikkate alındığında görselin gönderimsel işlevi yoksulluğun yaşlıların üzerinde yalnızca maddi değil manevi sorunlara da yol açtığını vurgulamaları açısından önemlidir. Görselde yoksul yaşlıların maddi ve manevi desteğe ihtiyacı olduğu yönünde çağrıda bulunmaktadır.

Görsel 4. "Her Gün 250 Yoksul Kadına Yemek", (Haberler.com, 2019, 29 Nisan)

Düzdeğişmece	Yaşlı birey, yoksulluk mağduru yaşlıların düzdeğişmeci olarak kullanılmaktadır.
Eğretilme	Baston yaşlılığın, boş tabak gıda sorununun, kıyafet yoksulluğun, sarı yelekli görevli sosyal yardım ve dayanışmanın eğretilmesi olarak kullanılmaktadır.
Duygusal İşlev	Yoksulluk yaşlıların yardıma muhtaç bir hayat sürmelerine neden olmaktadır.
Gönderimsel İşlev	Yoksulluk yaşlıları gıda gibi temel ihtiyaçlara erişimini dahi zorlaştırmaktadır.
Çağrı İşlevi	Yoksul yaşlılara gıda gibi temel ihtiyaçlar yönünden yardım edilmesine yönelik çağrıda bulunmaktadır.

Tablo 4. Görsel 4'ün çözümlenmesi

Görselde yer alan yaşlı birey yoksulluk mağduru yaşlıların düzdeğişmeci olarak kullanılmaktadır. Yaşlı bireyin elindeki baston yaşlılığa vurgu yapmaktadır. Sarı yelekli elinde bir poşetle görülen kişinin, haberin başlığından da anlaşılacağı üzere, yoksul yaşlılara yemek

yardımlı yapan bir görevli olduğu anlaşılmaktadır. Yaşlı bireyin elindeki boş tabağın söz konusu yardımlı almak için kullanılacağını göstermektedir. Yaşlı kadının kıyafeti incelendiğinde sol ayağında çorap olmadığı, sağ ayağındaki çorabın ise birkaç yerden delinmiş olduğu görülmektedir. Bu durum derin bir yoksulluğa işaret etmektedir. Baston ve görevlinin yardımıyla yürümeye çalıştığı görülen yaşlı bireyin hayatının yoksullukla daha da zorlaştığına dikkat çekilmektedir. Bu bağlamda görselin duygusal işlevi yoksulluğun yaşlıların muhtaç bir hayat sürmelerine neden olduğu şeklindedir. Gönderimsel işlev bağlamında ise yoksulluğun yaşlıların gıda gibi temel ihtiyaçlara erişiminin dahi zorlaştırdığı mesajı verilmektedir. Bu bilgiler ışığında görsel aracılığıyla yoksul yaşlılara gıda gibi temel ihtiyaçlar yönünden yardımlı edilmesine yönelik çağrıda bulunularak yoksul yaşlılara yönelik sosyal yardımlı ve dayanışmanın önemine vurgu yapılmaktadır.

Görsel 5. "Yoksula yardımlı zengine gidiyor", (Adanapost, 2012, 21 Ağustos)

Düzdeğişmece	Yaşlı bireyler, yoksulluk mağduru yaşlıların düzdeğişmecesi olarak kullanılmaktadır.
Eğretileme	Çeşitli ev eşyaları, araç ve gereçler yoksulluğun eğretilemesi olarak kullanılmaktadır.
Duygusal İşlev	Yoksulluk yaşlıların yaşam alanlarında zorluklara neden olmakta, onların psikolojilerini önemli ölçüde etkilemektedir.
Gönderimsel İşlev	Yoksulluk yaşlıların zor şartlar altında hayatlarını devam ettirmelerine neden olmakta, bu zorluklar onların psikolojileri üzerinde olumsuz etkilere sebep olmaktadır.
Çağrı İşlevi	Yoksul yaşlılara yönelik maddi ve manevi yardımlı bulunulmasına yönelik çağrıda bulunulmaktadır.

Tablo 5. Görsel 5'in çözümlenmesi

Görselde yer alan ve eş oldukları düşünülen yaşlı bireyler yoksulluk mağduru yaşlıların düzdeğişmecesi olarak kullanılmaktadır. Görselde bulunan soba, süpürge, örtü, muşamba gibi çeşitli ev eşyaları yoksulluğun eğretilemesi olarak kullanılmaktadır. Görselde teknolojiye uzak bir yaşam şekli ön plana çıkmaktadır. Doğalgaz, elektrikli ısınma gibi

sobaya nazaran daha az zahmet gerektiren ısıtma şekillerinin yerine soba, elektrikli süpürge yerine buğday samanından üretilmiş süpürge'nin olması bu durumu yansıtmaktadır. Görselde her ne kadar soba gibi nostaljik unsurlar yer alsa da vurgu nostaljik bir yaşam şeklinde değil bu yaşam şeklinin getirdiği zorluklardır. Örneğin sobanın ısıtma durumuna gelmesi için çeşitli aşamalardan geçmesi gerekir. Öncelikle soba borularının içlerinin ve bacanın tıkalı olmaması gerekir. Bunun için düzenli aralıklarla baca ve boru temizliği gerekir. Ayrıca kovanın kömür ve/veya odun gibi yakacak maddeleriyle doldurulması ve sobaya doğru şekilde yerleştirilerek yakılması esastır. Tüm bu süreçler yaşlılar açısından çeşitli zorlukları beraberinde getirir. Kas eklem ağrıları veya zayıflığı gibi yaşlıların bireyler üzerindeki olumsuz etkileri düşünüldüğünde tüm bu süreçleri yerine getirmenin yaşlı bireyler açısından getirdiği/getireceği zorluklar az çok tahmin edilebilir. Aynı şekilde elektrikli süpürge yerine buğday samanından yapılan süpürge'nin görselde yer alması da teknoloji yoksunluğunun bir göstergesi olduğu gibi zor bir hayat şeklinin de bir belirtisidir. Zira söz konusu süpürgeyi kullanmakta yaşlılar açısından birtakım fiziksel sorun ve zorluklara yol açabilir. Görselde dikkat çeken bir başka unsur ise henüz yemek yedikleri anlaşılan yaşlı bireylerin yiyecek kaplarının bir tepsi içinde belli belirsiz bir nesnenin üzerinde olmasıdır. Bu durum yemek masası olarak kullanabilecekleri bir masanın olmadığı göstermektedir. Yaşlı bireyin oturduğu yer de dikkat çeken başka bir unsurdur. Eski bir örtüyle kapatılmış oturma alanı ve bu alanın üzerinde battaniye ve yorgan olarak kullanıldığı düşünülen bir örtü görülmektedir. Bu eşyalar bu alanın hem oturma hem de yatma alanı olduğunu göstermektedir. Bu durum da yoksulluğu vurgulaması açısından önemlidir. Tüm bu bilgiler görselin duygusal işlevi yoksul yaşlıların yaşamlarını zor şartlar altında devam ettirdiğini ve bu zorlukların onların psikolojileri üzerinde olumsuz etkilere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Görsel gönderimsel işlev açısından da bu vurguyu pekiştirmekte zor yaşam şartlarına ve bu şartların yaşlı bireyler üzerindeki psikolojik duruma gönderme yapmaktadır. Görselde yer alan yaşlı bireyler psikolojik açıdan durgun, mutsuz görünmekte görselin arka planındaki yarı karanlık da bu durumu pekiştirmektedir. Görselde yer alan loş ışık yaşlıların da ruh haliyle bir bütün oluşturarak neşesizlik vurgusu yapmaktadır. Bu durumun ayrı bir önemi vardır. Sağlığın biyo, psiko ve sosyal bir bütün olduğu düşünüldüğünde yaşam şartlarının psikolojik yönden sağlıklarını sekteye uğrattıkları mesajı verilmektedir. Dolayısıyla yoksulluk bir sağlıksızlık semptomu olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda görselde yoksul yaşlıların maddi ve manevi yardıma ihtiyacı oldukları yönünde çağrıda bulunmaktadır.

Görsel 6. "Yaşlı kadının yürek yakan fotoğrafı", (İhlas Haber Ajansı, 2015, 09 Şubat)

Düzdeğişmece	Yaşlı birey, yoksulluk mağduru yaşlıların düzdeğişmecesi olarak kullanılmaktadır.
Eğretileme	Baraka türü kırık dökük yapı, içinde ateş yanan teneke evsizlik ve yoksulluğun eğretilemesi olarak kullanılmaktadır.
Duygusal İşlev	Aşırı yoksulluk yaşlı bireylerin sefil bir hayat sürmelerine neden olmaktadır.
Gönderimsel İşlev	Aşırı yoksul olan yaşlı bireyler barınma, ısınma gibi temel ihtiyaçlar yönünden önemli ölçüde etkilenmektedir.
Çağrı İşlevi	Yoksul yaşlılara yönelik en azından barınma, ısınma gibi temel ihtiyaçlar yönünden yardımda bulunulması yönünde çağrıda bulunmaktadır.

Tablo 6. Görsel 6'nın çözümlenmesi

Görselde yer alan yaşlı birey, yoksulluk mağduru yaşlıların düzdeğişmecesi olarak kullanılmaktadır. Baraka türü kırık dökük yapı, içinde ateş yanan teneke evsizlik ve yoksulluğun eğretilemesi olarak kullanılmaktadır. Görsel iki farklı fotoğrafın birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Her iki görselde de yaşlı bireyin barınma ve ısınma gibi temel ihtiyaçlar yönünden zorluklar yaşadığı görülmektedir. Yaşlı bireyin içinde yer aldığı baraka türü kırık dökük yapı doğrudan barınma sorununa gönderme yapmaktadır. Baraka türü yapının kırık dökük çatısının özellikle ön planda olması, yaşlı bireyin ayaklarına örtmüş olduğu battaniyenin görünmesi, sol taraftaki görselde ellerini yanan kovaya doğru uzatmış olması ve sağ taraftaki görselde yanan bir tenekenin görülmesi doğrudan ısınma sorununa gönderme yapmaktadır. Dolayısıyla görselde verilen ana mesaj barınma ve ısınma sorunu üzerinedir. Ayrıca yaşlı bireyin oturur şekilde görüldüğü ortamın son derece kirli görülmesi sağlıklı bir ortamda bulunmadığı göstermektedir. Topladığı odun vb. gibi yakacak maddeleriyle ısınmaya çalıştığı anlaşılan yaşlı bireyin aşırı yoksulluk içinde bulunduğu, sefil bir hayat yaşadığı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda görselde duygusal işlev boyutunda aşırı yoksulluğun yaşlı bireylerin sefil bir hayat sürmelerine neden olduğu vurgulanmaktadır. Gönderimsel işlev bağlamında ise aşırı yoksul olan yaşlı bireylerin barınma, ısınma gibi temel ihtiyaçlar yönünden önemli ölçüde etkilendiği şeklinde bir mesaj verilmektedir. Görselde aşırı

yoksulluğun yaşlı bireyler üzerindeki etkilerine dikkat çekilerek yoksul yaşlı bireylere yönelik en azından barınma, ısınma gibi temel ihtiyaçlar yönünden yardımda bulunulması şeklinde çağrıda bulunmaktadır.

Görsel 7. "Gözleri görmeyen yaşlı adamın yürek burkan hikâyesi", (Yeni Akit, 2019, 31 Ocak)

Düzdeğişmece	Yaşlı birey, yoksulluk mağduru engelli yaşlıların düzdeğişmeci olarak kullanılmaktadır.
Eğretileme	Kâğıt gibi hurda materyalleri toplamak için kullanılan el arabası çalışma zorunluluğunun eğretilemesi olarak kullanılmaktadır.
Duygusal İşlev	Yoksulluk yaşlı ve aynı zamanda engelli bireylerin zor şartlar altında çalışmalarına neden olarak onları yıpratmaktadır.
Gönderimsel İşlev	Yoksulluk yaşlı ve aynı zamanda engelli bireyleri çalışmak zorunda bırakmaktadır.
Çağrı İşlevi	Özellikle engelli ve çalışmak zorunda olan yoksul yaşlılara yönelik trafikte şoförlerin dikkatli olması yönünde çağrıda bulunmaktadır.

Tablo 7. Görsel 7'nin çözümlemesi

Görselde yer alan yaşlı birey yoksul ve aynı zamanda engelli yaşlıların düzdeğişmeci olarak kullanılmaktadır. Kâğıt gibi hurda materyalleri toplamak için kullanılan el arabası çalışma zorunluluğunun eğretilemesi olarak kullanılmaktadır. Görselde ilk olarak el arabasının üzerine büyük harflerle yerleştirilmiş "ŞOFÖRLERİN DİKKATİNE 88 YAŞINDA İKİ GÖZÜ KÖR.." şeklindeki yazı dikkat çekmektedir. Bu yazı bireyin yaşlı ve engelli olmasına dikkat çekmektedir. Aynı zamanda yazı aracılığıyla, bireyin görme engelli olması nedeniyle şoförlere yönelik bir uyarıda bulunmaktadır. İleri yaşta olmasına rağmen çalışmak zorunda olan yaşlı bireyin arkasında çekmekte olduğu el arabasından kâğıt vb. gibi geri dönüşüm değeri olan malzemeleri toplayarak geçimini sağladığı anlaşılmaktadır. Kâğıt toplayıcılığının fiziksel güç gerektiren bir iş türü olması ve görselde yer alan bireyin yaşı ve engel durumu dikkate alındığında görsel aracılığıyla bireyin bu işi yapmak zorunda olmasının bedenen yıpranmasına neden olduğuna yönelik bir mesaj verilmektedir. Bu bağlamda

görselin duygusal işlevi yoksulluğun yaşlı ve aynı zamanda engelli bireylerin zor şartlar altında çalışmalarına neden olarak onları yıpratmış şeklinde bir vurgu içermektedir. Gönderimsel işlev bağlamında ise yoksulluğun yaşlı ve aynı zamanda engelli bireyleri çalışmak zorunda bıraktığına işaret edilmektedir. Yaşlı bireyin gözlerinin görmemesi çalışırken onu çeşitli tehlikelere açık hale getirmektedir. Her ne kadar bu tehlikelerden birini (araba çarpması gibi) bertaraf etmeye yönelik el arabasının üzerine bir yazı asılmış olsa da bu durum yaşlı bireyi başlı başına söz konusu tehlikeden korumaya yetmeyebilir. Bu bağlamda sürücülerin yaşlı ve aynı zamanda engelli bireylere yönelik daha dikkatli olmaları gerekliliği görselde verilen mesajlar arasındadır. Bu mesajla orantılı olarak görselde özellikle engelli ve çalışmak zorunda olan yoksul yaşlılara yönelik trafikte şoförlerin dikkatli olması yönünde çağrıda bulunmaktadır.

Sonuç

Doğal bir süreç olan ve biyolojik açıdan zamanla bireylerde bir takım değişikliklere sebep olan yaşlılık, bireylerin çeşitli sağlık, sosyal ve ekonomik sorunlar yaşamasına neden olabilmektedir. Günümüzde yaşlı bireylerin yaşadığı en önemli sorunlardan biri de yaşlı yoksulluğudur. Yaşlı yoksulluğu, yaşlılar açısından çeşitli sorunları beraberinde getirmekte, yaşlıların biyolojik değişikliklerle beraber maruz kalabileceği sağlık sorunları nedeniyle zorlaşan yaşamlarını daha da zor bir duruma getirebilmektedir. Yaşlı bireylerin yaşadığı/yaşayabileceği bu sorunlara toplumsal bir duyarlılık geliştirmek, bu sorunlara yönelik çözüm önerileri getirmek ve bu sorunların toplumda görünür olmasını sağlamak giderek yaşlanmakta olan toplumumuz açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda medyaya bilgilendirme, farkındalık yaratma işlevlerinin bir gereği ve geniş kitlelere ulaşabilme, bireyleri etkileyebilme potansiyelleri nedeniyle yaşlı bireylerin yaşadığı sorunların halka duyurulması, bu sorunlar hakkında bilgi verilmesi ve farkındalık yaratılması bakımlarından büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu açıardan yaşlı yoksulluğunun medyada nasıl temsil edildiği, bu temsille hangi mesajların verildiği, topluma yönelik nasıl bir çağrıda bulunulduğu soruları ön plana çıkmaktadır.

Çalışma kapsamında incelenen görsellerde yaşlı bireylerin (kadın veya erkek) temsili olarak genellikle bir, iki veya üç yaşlı birey kullanıldığı, baston gibi görsel unsurlarla ve biyolojik değişimlerle yaşlılığa gönderme yapıldığı görülmüştür. Yoksulluğun ise yaşlı bireylerin içinde bulunduğu muhit, yaşadıkları ortam, kıyafetler, ev araç ve gereçleri, teknolojiyen yoksunluk, çalışma zorunluluğu bağlamlarında ön plana çıkarıldığı tespit edilmiştir.

İncelenen görsellerde temel olarak yaşlıların maruz kaldığı yoksulluğun yaşamlarını olumsuz yönde etkilediği, yaşamlarını zorlaştırdığı, standart bir hayat şartlarından mahrum kalmalarına neden olduğu, onları çaresiz bıraktığı, psikolojilerini olumsuz yönde etkilediği dolayısıyla da maddi ve manevi sorunlara yol açtığı, yardıma muhtaç bir hayat sürmelerine neden olduğu, barınma, ısınma, gıda gibi temel ihtiyaçlara erişimlerini dahi zorlaştırdığı, onları çalışmaya mecbur bıraktığı şeklinde mesajlar verilmektedir. Bu mesajlar çerçevesinde topluma yönelik yaşlı yoksulluğuyla mücadele edilmesi, yoksul yaşlıların en azından standart bir yaşam sürmeleri gerektiği, maddi ve manevi desteğe ihtiyaçları oldukları, beslenme, gıda, ısınma gibi temel ihtiyaçlar yönünden yardım edilmesine yönelik çağrıda bulunmaktadır.

Ayrıca bir görsel aracılığıyla özellikle engelli ve çalışmak zorunda olan yoksul yaşlılara yönelik trafikte şoförlerin dikkatli olması yönünde çağrıda bulunmaktadır.

Görsellerde özellikle yaşlı bireylerin maruz kaldığı aşırı yoksulluğa yönelik vurgular dikkat çekmektedir. Bu bağlamda dikkat çeken unsurlar oturma alanının hem yatmak için, hem mutfak olarak kullanıldığı, yıkık dökük bir barakanın kullanıldığı, ayaklarında çorap olmadığı veya ayaklarındaki çorapların yırtık olduğu ya da bir ayağında çorabın olmadığı görsellerle aşırı yoksulluğa vurgu yapılmaktadır. Bu şekilde özellikle aşırı yoksulluğun bireyler üzerindeki etkileri ön plana çıkarılmaktadır.

Görsellerde teknolojiden uzak bir yaşamın yaşlı bireyler üzerindeki olumsuz etkileri yansıtılmaktadır. Örneğin doğalgaz sistemi yerine soba kullanılması bu durumu yansıtmaktadır. Sobanın temizliği, kova doldurma ve yakma gibi işlemleri yerine getirme gerekliliği düşünüldüğünde soba üzerinden yoksul yaşlı bireylerin teknolojiden uzak yaşama zorunluluğunun onlar üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çekilmektedir. Bu zorluklar kas eklem ağrıları veya zayıflığı gibi yaşlılığın bireyler üzerindeki olumsuz etkileri bağlamında vurgulanmaktadır. Ayrıca birçok görselde yaşlı bireylerin psikolojik açıdan durgun, mutsuz görüldüğü görseller dikkat çekmektedir. Bu durumlar doğrudan yoksulluğun yaşlı bireyler üzerindeki sağlık yönünden etkisine dikkat çekmektedir. Sağlığın biyolojik, psikolojik ve sosyolojik bir bütün olduğu düşünüldüğünde yaşam şartlarının psikolojik ve fiziksel yönden sağlıklarını sekteye uğrattıkları mesajı verilmektedir. Dolayısıyla bu bağlamlarda yoksulluk bir sağlıksızlık semptomu olarak ön plana çıkmaktadır.

Bir görselde de yoksul yaşlıların çalışmak zorunda kaldığı şeklinde bir mesaj vermektedir. Görselde yer alan yaşlı bireyin yoksul ve aynı zamanda engelli olduğu, kâğıt gibi hurda materyalleri toplamak için kullanılan el arabasıyla kâğıt toplayıcılığı yaptığı anlaşılmaktadır. Yaşlılık ve engellilik durumu nedeniyle şoförlere dikkatli olmaları yönünde çağrıda bulunan görselde yoksulluğun yaşlı ve aynı zamanda engelli olan bireyleri çalışmak zorunda bıraktığına dikkat çekilmektedir. Kâğıt toplayıcılığının fiziksel güç gerektiren bir iş türü olması ve görselde yer alan bireyin yaşı ve engel durumu dikkate alındığında görsel aracılığıyla bireyin bu işi yapmak zorunda olmasının bedenlen yıpranmasına neden olduğu yönünde bir mesaj verilmektedir.

Sonuç olarak yaşlı bireylerin yoksulluk içinde olmalarının beslenme, barınma, sosyallik, huzurlu olma, psikolojik ve fiziksel iyi hal gibi yönlerden olumsuz şekilde etkilendikleri görülmektedir. Ortaya çıkan bu tablo biyolojik değişimler nedeniyle ve yaşla orantılı olarak ortaya çıkabilecek sağlık sorunlarına ekonomik ve sosyal sorunların da eklenmesine yol açmakta zaten zor olan hayat yaşlı yoksul bireylerin daha da zor bir hayat sürmelerine neden olmaktadır. Haberlerde yer alan görseller aracılığıyla bu durumların ortaya konulması ve yoksulluk içindeki yaşlıları yönelik maddi ve manevi yardım anlamında çağrıda bulunulması medyanın farkındalık yaratması işlevi bağlamında son derece olumlu bir durumdur. Medyanın konuya yönelik daha fazla farkındalık oluşturması amacıyla yaşlı yoksulluğuna yönelik içeriklere daha fazla yer vermesi ve yaşlı yoksulluğuyla ilgili akademik çalışmalara daha fazla yer ayrılması günümüzde gittikçe yaşlanan nüfusun da bir gereği olarak büyük önem taşımaktadır.

Kaynaklar

- Açıksöz (2015, 29 Nisan). Bir yandan yaşlılık, diğer yandan yoksulluk bellerini büküyor. Tek odada yaşam mücadelesi. [www.aciksöz.com](http://www.aciksöz.com.tr/gundem/bir-yandan-yaslilik-diger-yandan-yoksulluk-bellerini-bukuyor-tek-odada-yasam-mucadelesi-h10828.html).
<http://www.aciksöz.com.tr/gundem/bir-yandan-yaslilik-diger-yandan-yoksulluk-bellerini-bukuyor-tek-odada-yasam-mucadelesi-h10828.html>.
- Adanapost (2012, 21 Ağustos). Yoksula yardım zengine gidiyor. [www.adanapost.com](https://www.adanapost.com/yoksula-yardim-zengine-gidiyor-22083h.htm).
<https://www.adanapost.com/yoksula-yardim-zengine-gidiyor-22083h.htm>.
- Ak, M. (2016). Toplumsal bir olgu olarak yoksulluk. *Akademik Bakış Dergisi*, (54), 296-306.
- Ak, M. (2017). Yaşlı yoksulluğu. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 3(2), 197-208.
- Aktulum, K. (2004). Göstergibilim. *Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7), 1-12.
- Barthes, R. (1979). *Göstergibilim ilkeleri* (B. Vardar & M. Rifat, Çev.). Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Beğler, T., & Yavuzer, H. (2012). Yaşlılık ve yaşlılık epidemiyolojisi. *Klinik Gelişim*, 25, 1-3.
- Bölükbaş, N., & Arslan, H. (2003). Huzur evinde kalan yaşlıların psikososyal yönlerinin incelenmesi. *Düşünen Adam*, 16(4), 235-239.
- Cumhuriyet (2017, 16 Mart). Yaşlılar yoksullaştı. [www.cumhuriyet.com](https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/yasli-lar-yoksullasti-700532).
<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/yasli-lar-yoksullasti-700532>.
- Çakı, C. (2020). İnsan ticaretine karşı hazırlanan uluslararası kamu spotu reklamları: çocuk istismarı üzerine inceleme. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 60-91.
- Çunkuş, N., Yiğitoğlu, G., & Akbaş, E. (2019). Yaşlılık ve toplumsal dışlanma. *Geriatric Bilimler Dergisi*, 2(2), 58-67.
- Danış, Z. (2009). Türkiye’de yaşlı nüfusun yalnızlık ve yoksulluk durumları ve sosyal hizmet açısından bazı çıkarımlar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1), 67-83.
- Dönümcü, Ş. (2006). Yaşlı ve sosyal hizmetler. *Türkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Dergisi*, 52, 42-46.
- Fiske, J. (2003). *İletişim çalışmalarına giriş* (S. İrvan, Çev.). Bilim ve Sanat.
- Görmez, E. (2005). Etkili medya okuryazarlığı eğitimi ve uygulamalarında örnekler. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 93-11.
- Guiraud, P. (1994). *Göstergibilim* (M. Yalçın, Çev.). İmge Kitapevi.
- Haberler.com (2019, 29 Nisan). Her gün 250 yoksul kadına yemek. [www.haberler.com](https://www.haberler.com/guncel/her-gun-250-yoksul-kadina-yemek-11996022-haberi/).
<https://www.haberler.com/guncel/her-gun-250-yoksul-kadina-yemek-11996022-haberi/>.
- İhlas Haber Aşansı (2015, 09 Şubat). Yaşlı kadının yürek yakan fotoğrafı. [www.ih.com](https://www.ih.com.tr/haber-yasli-kadinin-yurek-yakan-fotografi-437172/).
<https://www.ih.com.tr/haber-yasli-kadinin-yurek-yakan-fotografi-437172/>.
- Karadeniz, O., & Öztepe, N. D. (2013). Türkiye’de yaşlı yoksulluğu. *Çalışma ve Toplum*, 3(38), 77-102.

- Kaya, M. (2020). Koronavirüs salgınında yaşlılar nasıl hedef haline geldi?. *Seta Perspektif Dergisi*, (271), 1-4.
- Kayan, V. (2012). *Türkiye'deki boyutları açısından yalı nüfusun yoksulluğu* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Milli (2020, 28 Ağustos). Kimsesiz yaşlı çifte, 10 bin liralık elektrik faturası! www.milligazete.com. <https://www.milligazete.com.tr/haber/5157176/kimsesiz-yasli-cifte-10-bin-liralik-elektrik-faturasi>.
- Rifat, M. (2014). *Göstergebilimin ABC'si*. Say Yayınları.
- Sam, N. (2008). Yoksullağa bir yaklaşım biçimi: kapasite yaklaşımı. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27(1), 59-70.
- Saral, E. (2020). Jakobson, Peirce ve Gestalt yaklaşımı üçgeninde müziğin iletişimsel yönü üzerine bir deneme. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (44), 533-546.
- Şenses, F. (2006). *Küreselleşmenin öteki yüzü: Yoksulluk*. İletişim Yayınları.
- Topgül, S. (2013). Türkiye'de yoksulluk ve yoksulluğun kadınlaşması, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 41(1), 277-296.
- TÜİK (2022). İstatistiklerle Yaşlılar, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yasli-2021-45636>.
- Uncu, Y., & Özçakır, A. (2003). Yaşlı hastaya birinci basamakta yaklaşım. *Geriatrı*, 6(1), 31-37.
- Yaman, Ö. M., & Acar, M. (2015). *Türkiye sosyal hizmet birikiminde 1950-2013 yılları arası yaşlılık -bibliyografik bir değerlendirme-*. Açılım Kitap.
- Yaşar, S., & Taşar, M. O. (2019). Kavramsal olarak yoksulluk ve Türkiye'de yoksullukla mücadele politikalarının etkileri. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(38), 118-144.
- Yeni Akit (2019, 31 Ocak). Gözleri görmeyen yaşlı adamın yürek burkan hikâyesi. www.yeniakit.com. <https://www.yeniakit.com.tr/foto-galeri/gozleri-gormeyen-yasli-adamin-yurek-burkan-hikayesi-18066>.
- Yerli, G. (2017). Yaşlılık dönemi özellikleri ve yaşlılara yönelik sosyal hizmetler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 1278-1287.